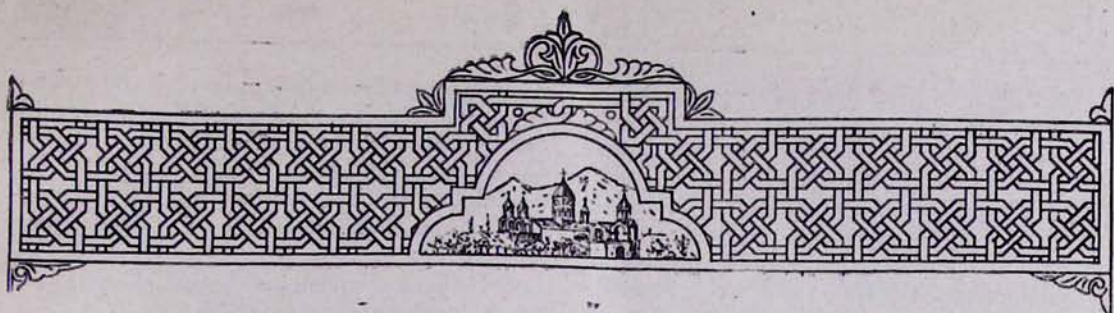

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԳԱԷԻ ՎՐԱ

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՆՎԱՆԱԿՈԶՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆՐ

այր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում սեպտեմբերի 27-ին մեծաշուք հանդիսությամբ տոնվեց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի՝ Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Գեորգ Զ. Սրբազնագույն Կաթողիկոսի գահակալության 8-րդ տարեդարձի և անվանակոչության կրկնակի տոնը: Ցնծության օր էր Ս. Աթոռի միաբանության և ողջ հավատացյալ հայ ժողովրդի համար:

Վեհափառի գահակալության և անվանակոչության տոներ վերածվել էր համաժողովրդական սիրո և հարգանաց մի հսկայական ու խանդավառ ցույցի: Հայ հավատացյալ ժողովուրդը այդ օրը պատվում է իր մեծանուն ու մեծագործ Հայրապետի բարձր տնձնավարությանը և սրտառույ աճեղծությանը իր սերն ու նվիրվածությունը արտահայտում դեպի Հայաստանյայց Սկեղեցու դարավոր կենտրոն Ս. Էջմիածինը և նրա Գահակալը:

Նորին Ս. Օծություն Գեորգ Զ.ի գահակալությունը Լուսավորչի պատմական Աթոռի վրա մեր եկեղեցական պատմության նորագույն շրջանի ամենաբախտորոշ երևույթներից մեկն է: Նա մեր եկեղեցական այն բացառիկ դեմքերից է, որի կյանքն ու գործունեությունը սերտորեն կապված է եղել հայ ժողովրդի պատմության վերջին հիսնամյակում տեղի ունեցած պատմական իրադարձությունների հետ. երբեք պատահականություն չէր այն անկաշառ համակրանքն ու բարձր վստահությունը, երբ 1945 թվականին Ս. Էջմիածնում գումարված ազգային-եկեղեցական մեծ ժողովը միաձայնությամբ

նրան կոչեց Ամենայն Հայոց Հայրապետության պատասխանատու պաշտոնին:

Վեհափառը դժվար ու բարդ պայմաններում ձեռնարկեց հայրապետական իր պաշտոնին: Մեր օրերում նրանից բացի ոչ ոք չպիտի կարողանար այնքան բարձր պահել Ամենայն Հայոց Հայրապետության բարձրագույն հեղինակությունը, Աթոռի հմայքը, Ս. Էջմիածնի պատմական նշանակությունը, ազգային-եկեղեցական միասնությունը, Հայաստանյայց Առաքելական Սկեղեցու կարգն ու կանոնը, դարավոր ավանդները, ազգային ինքնուրույնությունը: Նրանից բացի ոչ ոք չպիտի կարողանար իրացնել այն ամենը, ինչ հետևողականորեն իրագործել է նա: Բախտավարություն է Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Սկեղեցու համար Գեորգ Զ.ի գահակալությունն իբրև հայրենասեր, եկեղեցասեր Հայրապետ, որի արժվատես նայվածից չի վրիպել ու չի վրիպում երբեք իր հոտին վերաբերող ոչ մի հանգամանք ու գործ:

Արդարև, մեծարյալ Հայրապետը Հայաստանյայց Առաքելական Սկեղեցու պնդյալ ու ներկա հայրապետների շարքում ամենակարկառուն և մեծագործ հայրապետներից մեկն է, որն իր անկաշառ հայրենասիրությամբ, ժողովրդավեր գործունեությամբ, բարոյական ու հոգեկան եզակի բարեմասնություններով նվաճել է ողջ հայության սերն ու հարգանքը:

Հայ ժողովրդի սիրտը, անվերապահորեն, այսօր ավելի քան երբեք կապվել է իր հայրապետական Մայր Աթոռի և նրա Գահակալի հետ: Մայր Աթոռը հայ ժողովրդի սրբություն սրբոցն է, մեր ազգային-եկեղեց-

դեպի միասնության դարավոր շողկալն ու խորհրդանշանը:

Գեորգ Զ.ը համայն հայ ժողովրդի հայրն ու հովվապետն է: Վեհափառի համար ազգային միասնության հարցում դավանանքի խտրությունը որոշիչ ազդակ չէ: Նա նույն անաշտ հոր աշխատն է նայում, քաղաքական ու տնտեսական տխուր պայմանների հարկադրանքով հայ ազգի միասնությունից և Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու ընդհանրությունից բաժանված, բռնի պակշտված իր հայ կաթոլիկ և բողոքական զավակների վրա. «Ձիա՛րդ համահարկ և միոյ մօր որդիք երկպառակք լինիցին և ոչ միաբանք» (Նդիշե): Նրա գահակալության մեծագույն ու անխառնախառն ուրախություններից մեկը կլինի երեք տարի անց, որ իր աշխարհի տեսնելու հայ կաթոլիկ և հայ բողոքական իր զավակների վերադարձը դեպի Մայր եկեղեցու գիրկը, իր կենդանության ժամանակ:

Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին, Գեորգ Զ.ի հալածաբարության օրով, և՛ Մայր Հայրենիքում և՛ Սփյուռքում, ապրում է զարթոնքի մի նոր շրջան: Այսօր ավելի քան երբեք, լուսաշավառ փողովոցում է և՛ հայոց պայծառ երկնքում և՛ Մայր Աթոռում Լուսավորչի անմար կանթերը: Հավատք՝ Քրիստոսին, լույսը՝ Լուսավորչի Աթոռից, անա այս է եղել մեր հավատացյալ ժողովրդի մշտական իղձը:

Ուրբեորդ տարին է, որ նա բազմել է Լուսավորչի գահի վրա, սակայն այդ կարճ ժամանակաշրջանը եղել է բեկուն ու շնորհունակ գործունեության հարուստ մի շրջան: Այսօր ավելի քան մի այլ ժամանակ իր հոգևոր կոչման բարձրության վրա, նա իր բովանդակ ուժն ու ուշադրությունը կենտրոնացրել է իր ժողովրդի հոգևոր սպասի և ծառայության մեծ գործին:

Փառավոր ու պատասխանատու է եղել Վեհափառի անցած գործունեության ուղին: Նրա կյանքի ու գործունեության բոլոր հանգրվանները, աշխատանքի բոլոր բնագավառներում եղել են արդյունավոր՝ հազեցված հայ ժողովրդի և Հայաստանյայց եկեղեցու գլխավոր ծառայության մեջ:

Վեհափառի գահակալության առաջին ու կարևոր ձեռնարկումներից մեկն է հանդիսացել Հոգևոր Ճեմարանի վերաբացումը, որին կանոնադառնակ հաջորդ համարում:

Մեծ ու պատասխանատու դեր է վիճակված եղել մեր կրթական մամուլին, հայ ժողովրդի կրթական, ազգային դաստիարակության և առհասարակ հարցերում: 1944 թվականին, Վեհափառի տեղակալության օրերին, սկսեց հրատարակվել «Էջմիածին» ամսագիրը, որը հանդիսացավ նախկինում հրա-

տարակվող «Արարատ» ամսագրի շարունակությունը: «Էջմիածին» ամսագիրը Անհալած Հայոց Հայրապետության պաշտոնաթերթն է, Վեհափառի կենդանի խոսքը, ուղղված իր զավակներին: «Էջմիածին» ամսագիրը, ըստ կարելիության, կատարում է իր առաջ դրվող խնդիրները:

Վեհափառ Հայրապետի գահակալության տարիներին հուզվող հարցերից մեկն էլ, որը նույնքան համազգային պատմական նշանակություն ունի, միջազգային արդարադատության առաջ մեր պատմական բռնաբարված հողերի կցման հարցն է մեր նվիրական Հայրենիքին՝ Սովետական Հայաստանին: «Հայ ժողովրդի առաջ այսօր հրամայական կանգնած են երկու ճակատագրական խնդիրներ. հայության ազգահավաք իր նվիրական հողի վրա և վերադարձումը մեր Հայրենիքի բռնաբարված հողերին», — գրել է Վեհափառ: Ամբողջ ազգայնական մարդկությունը, մտավորականությունը, մամուլը պաշտպանեցին այդ պահանջների օրինավորությունը: Բայց խիղճը կորցրած միջազգային հետադիմությունը Պիղատոսի նման ջրով լվաց իր արյունոտ ձեռքերը և հրաժարվեց հայ ժողովրդի արդար ու այծմեական պահանջներից: Բայց «Հայ ազգը և նորա ձեռնադարձ Պատրիարք-Կաթողիկոսը իրենց հույսն առաջին հերթին կապել են Սովետական Միության արդարամիտ կառավարության հետ, որի հանձնարիչ առաջնորդը միշտ պաշտպան ու ապավեն է եղել հայ ազգի, հայ Հայրենիքին», — գրում է Վեհափառ: Վեհափառի արտահայտած այս պատմական նշանակությունը խոր ու սրտառույ համոզմունքն է բովանդակ հայ ժողովրդի, ի ծագած աշխարհին: ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՅԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵԼԵՑԻՆ ՈՒՆԵՆ ՄԵՆ ԱՆԿԵՂՄ ԲԱՐԵԿԱՍՄ ՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆ. ԳԱ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԱՐԴԱՐԱՊԱՏ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆ Է ԵՎ ՆՐԱ ՄԵՄ ՂԵԿԱՎԱՐՐ: ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱՅՍՏԱՆԱՐ, ԲԱՐԵԿԱՍ ՈՒ ՓՐԿԻՉ ԳԵՆԵՐԱԼԻՍՏԻՄՈՒՍ ՄԵՄ ՍՏԱԼԻՆ: Վեհափառ Հայրապետը հավատալով է, որ խաղաղասեր Սովետական կառավարությունն այդ հարցը կլուծի խաղաղ բանակցությունների ճանապարհով:

Ներքինի և սուրբ Հայրապետ, որին վիճակվեց տեսնել հայ ժողովրդի դարավոր երազներից նաև մեկի շփեղ իրականացումը, դա իր տարագիր, «գօրէն մոյորական աստեղաց» ցրված զավակների հայրենադարձն է: Սփյուռքում վերջ է դրվում մեր ժողովրդի խաղաղական քափառումներին: Վեհափառի մեծագույն ու վառ բաղձանքներից մեկն է՝ իր կենդանության հավաքված տեսնել ողջ հայությանը Լուսավորչի գահի շուրջ և հայ-

րենի հարազատ պետության իշխանության մակաճի ներքև:

Գեորգ Զ.ի օրով Հայաստանյայց եկեղեցու և հայրենի հարազատ պետության փոխհարաբերությունները եղել են ավելի քան սերտ ու բարեկամական: Ամենայն Հայոց Հայրապետության դիրքը՝ Գեորգ Զ.ի օրով, դեպի մեր Մովսեսական կառավարությունը՝ եղել է միշտ օրինական, ուղիղ, ազնիվ, ինչպես պարտ էր լինել ըստ տերունական պատգամին՝ «Տոբ գկայսերն՝ կայսեր, և զԱստուծոյն՝ Աստուծոյ»: Հայրապետի իմաստուն ու շրջափայլ քաղաքականության շնորհիվ, մեր Պետության և Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու միջև հաստատված է փոխադարձ հարգանք, անկեղծ, մնայուն բարեկամություն: Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին, Ամենայն Հայոց Հայրապետության գլխավորությամբ, կանգնած է իր հարազատ ժողովրդի կողքին: Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին և հայ հավատացյալ ժողովուրդը պատվով են կատարել միշտ իրենց հայրենասիրական պարտքը Հայրենիքի նկատմամբ, և՛ խաղաղ աշխատանքային տարիներին և՛ Հայրենական Մեծ պատերազմի օրերին:

Նորին Ս. Օծություն Գեորգ Զ. հայրենասեր Հայրապետի գահակալությունը Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու նորագույն շրջանի պատմության փառքն է կազմում: Անձնդիր Հովվապետ, որ իր ժողովրդի ներկա ու ապագա միավորման, բախտավորության երջանիկ նպատակին է նվիրել իր հայրապետական բարձր ուշադրությունը: Ահա թե ինչպե՞ս այժմ այնքան հուսադրիչ են հնչում Վեհափառի խաղաղասիրական պատգամները իր հոտի ակնեցներում: «Աշխարհը պեկոծված է, մարդկությունը հուզված է, խաղաղությունը պայքարում է պատերազմի դեմ: Պատերազմ նշանակում է միլիոնավոր անձանց մահ, շեն քաղաքների և գյուղերի կոր-

ծանում»: Սիրելի Վեհափառի կոչով ու իր երկարամյա կենսափորձի շնորհիվ, այսօր, Հայաստանյայց եկեղեցին և հայ ժողովուրդը, խաղաղության համար պայքարողների առաջին շարժումն են խյն խորը համոզումով, որ խաղաղությունը կհաղթի պատերազմին: Հայ ժողովուրդը իր պատմական անցյալում լիովին ճաշակել է պատերազմի սարսափները: Այսօր նա շատ քանակ է գնահատում իր պատմության վերջին երեսնամյակում գտած խաղաղությունը, որովհետև իր ողջ գոյության ընթացքում մի օր անգամ նա խաղաղություն չի տեսել:

Անցյալի տխուր դեպքերը անգոր են եղել խախտելու Մայր Աթոռի դարավոր կյանքի պատմական նշանակությունը, ու խորհուրդը: Կանգուն է այսօր Ս. էջմիածինը, կանգուն է նրա Գահակալը. «Աստուածաբնալ բահանալապետ, որ աստուածատիպ գազարան օծութամբ ինքնիշխան գլուխ եկեղեցոյ ես կարգեալ»:

Այս հակիրճ տողերի մեջ չի կարելի սպառել մեծագույն Հայրապետի ծառայությունների տեսակարար կշիռը:

«էջմիածին» ամսագիրը, քաղցմանը լինելով Վեհափառի գահակալության և անվահակոչության առթիվ հայ ժողովրդի երախտագետ զգացմունքներին և բոցավառ սիրույն դեպի Մայր Աթոռը և նրա արժանավոր Գահակալը, երկա՛ր ու երկա՛ր օրեր է մաղթում Նորին Ս. Օծության և, ի պայծառություն Հայաստանյայց Առաքելական Ս. եկեղեցու, ի մխրաբություն հայ հավատացյալ ժողովրդի, արտոնանդն աղոթում Լուսավորչի կանրեղի առաջ՝ նրա քանկագին կյանքի շնորհատության և երկարության ու տոողջության համար:

Տերը հավետ անասան ու պայծառ պահե Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին: Ամեն:

